

ZGODOVINSKI PREGLED REGULACIJE SAVINJE IN NJENIH PRITOKOV

JANKO OROZEN

VZROKI POPLAV

Celje je sicer manjši, toda izrazit hidrografske center. Reka Savinja sprejema tu, na najnižji točki Savinjske doline, množico pritokov, Ložnico, Sušnico in Voglajno s Hudinjo in Koprivnico.

Savinja je planinska reka, ki ob topljenju snega in nalivih, ki so v planinah pogosti, močno naraste. Tudi njeni pritoki imajo deloma planinski značaj, vseskozi so pa pod vplivom nalivov.

V gornjem teku imajo Savinja in njeni pritoki močen padec, ki se jim v Spodnji Savinjski dolini zmanjša. Skozi dolino so prvotno tekli zelo počasi. Savinja si je z mnogimi vijugami utrla pot skozi lastne prodnate nanose. Isto velja za njene pritoke. Odkar so Savinjo med leti 1876 in 1893 med Prihovo nad Mozirjem in Levcem nad Celjem regulirali in ji strugo izravnali, teče reka hitro tudi skozi Spodnjo Savinjsko dolino. V manjši meri je tek pospešila tudi regulacija pritokov, izvedena v popolnejši obliki med obema vojnama.

Toda z navedeno regulacijo in uravnavo je postala nosilna moč vodnih tokov mnogo večja. Prod, ki je prej zastajal medpotooma v mnogih vijugah, prihaja zdaj prav do Celja. Prinaša ga zlasti Savinja. Tik pod Celjem se reka v ostrem ovinku spušča v svojo spodnjo prelomnico, ki sega od Celja do Zidanega mosta. Prelomnica ima med Starim gradom in Miklavškim hribom preozko grlo. Tu zastaja voda, brž ko njeno stanje preseže normalno stanje, in v obilni meri se tu kopiči prod. Odlaga se zlasti v notranji strani ovinka, s čimer se vodni tok še bolj odriva proti Staremu gradu. Ker pa so na tej strani z zgraditvijo ceste pred 100 leti ustavili premikanje, se struga zaradi tega bolj in bolj oži.

Zastajanje vode je tudi vzrok, da višina talne vode pri Celju bolj in bolj narašča in proti notranjosti doline le polagoma pada, tako da je treba sorazmerno malo vode, da se razlije reka preko ravnega dolinskega dna.

PRADAVNA IN RIMSKA DOBA

Povodnji so v celjski kotlini prastara stvar. Vsa kotlina je napolnjena s prodom, ki so ga Savinja in pritoki prinašali s seboj

Kapucinski most tik pred zrušenjem
ob povodnji septembra 1935

v ledeni dobi. V aluvialni dobi je sicer moč vodnih tokov upadla, toda donašanje proda se je v občutni meri nadaljevalo. Rimljani so že gradili na prod. Ko so v tridesetih letih našega stoletja na severni periferiji sedanjega mesta odkopali rimsko cesto, so dognali, da je bil kamniti tlak položen na prodnato podlago.

V rimski dobi so morale biti poplave Savinje in njenih pritokov občutne. V celjskih tleh so našli štiri glave rogatega Achelea, divjega vodnega božanstva, ki z valovi napada okolni svet in ga uničuje. V njem je posebljena neukrotljiva moč neobrzdane reke.

Po propadu rimske oblasti valovi tudi ostankom rimskih stavb niso prizanašali. Vse spomenike stare Celeje so izkopali iz proda, nekatere celo v strugi Savinje same. Prav tako so ležali v prod. Tudi znameniti spomeniki, ki so jih v zadnjih letih dvignili iz tal v Šempetru pri Celju. Valovi, ki so te spomenike zagrnili s prodom, so morali biti sila močni. Kdaj se je to zgodilo, ne vemo. Očividno je bilo v srednjem veku več poplav, ki so Savinjo samo premikale sem in tja.

IZZA SREDNJEGA VEKA DO LETA 1876

Iz srednjega veka iz umevnih razlogov o povodnjih nimamo nikakih neposrednih poročil.

Prvi zabeleženi povodnji sta bili leta 1496 in 1497. Tedaj je voda poškodovala mestno obzidje.

Leta 1550 je Savinja narasla dvakrat in je napravila ogromno škodo. Ta povodenj je bila poprej zaznamovana na Vodnem stolpu, toda zob časa je zapis uničil.

Leta 1651 so silno povodenj povzročili stalni nalivi.

Velika povodenj leta 1672 je še danes zaznamovana z napisnim kamnom, ki je vzidan v Vodnem stolpu.

Leta 1677 in 1687 je povodenj odnesla most preko Savinje v Celju.

Nato so zaporedoma navedene velike povodnji v letih: 1770, 1805, 1807, 1814, 1820, 1824, 1833.

Ob hudi povodnji leta 1847 sta železnica in železniški most v Celju napravila prvo preizkušnjo.

Velika povodenj je še bila: leta 1850, 1851 v maju in novembru, 1852, 1867, 1868, 1870, 1876 (dvakrat v maju).

Po povodnji leta 1851 je J. Šubic priobčil v Novicah zelo zanimiv dopis:

»Nesreča, ki mesto Celje z njegovo okolico skoraj vsako leto enkrat ali celo dvakrat zadene, je povodenj. Ako le dan in noč dežuje, sicer majhna in pohlevna Savinja silno naraste, svoje bregove prestopi ter se na daleko in široko po vsej dolini razlije. Tako se je tudi 5. dan t. m. (velikega travna — maja) zgodilo. Celo noč in sledeči dopoldan je bil dež, popoldne je stalo mesto v velikem jezeru. Kakor daleč je oko seglo, vse je bilo pod vodo, le malo hiš, dreves, cerkva in višin je molelo iz nje, bile so kot otoki sredi divjega valovja. Pa dež še ni prestal; do polnoči je še lilo izpod neba. Drugo jutro je bil tržni dan, pa nobenih prodajalcev ni bilo v mesto, ker čez vse ceste je tekla voda ter zavirala dohod. Povodenj je napravila strašno veliko škodo, ki se bo dala še pozneje natančno pregledati in oceniti. Kaj neki je vzrok take nenavadne nesreče? Po mojih mislih: posekanje gozdov. Gore okoli so skoraj že vse gole; nobeni gozdi deževnih oblakov ne vlečejo nase in ne zadržujejo navzdol deročih voda. Struga (vodotečna) Savinje in drugih potokov postaja od leta do leta zaradi zgolih višin nanešenega peska in kamenja plitkejša, tako da je že majhna deževnica kmalu napolni in dvigne preko bregov. To je velika nadloga za lepo Savinjsko dolino.«

To je oris, ki je v glavnih črtah veljaven za vse povodnji v dolini.

STAREJSA REGULACIJSKA DELA

Iz početka novega veka imamo tudi prva poročila o obrambi pred vodo. Tako je cesar Maksimiljan leta 1496 in 1498 ukazal svojim podložnikom štiri milje na okrog, da morajo osem dni robotati in pomagati, da se Savinja zopet spravi v pravo strugo. Organizacija in izvedba dela sta bili poverjeni vodji vicedomskega urada, glavarju Andreju Hohenwartu. On je odredil, da je treba delati z vozovi in dru-

gim orodjem. Vicedomski urad je tudi pozneje skrbel za podobna dela.

Na ožjem mestnem področju, ki je tedaj obsegalo tudi prilično veliko okolico, je imel skrb za obrambo pred vodo mestni svet. Dohodke od mestnih mitnic je uporabljal za vzdrževanje obzidja, cest, mostov in nasipov ob reki.

Razen za Savinjo je mestni svet skrbel tudi za njene pritoke, zlasti za Ložnico. O tem imamo v zapisnikih mestnega sveta iz leta 1694 in 1695 zanimiva poročila. V marcu 1694 je mestni svet sklenil, izkopati ob Ložnici, pod Babnim, preseko in zgraditi nasip. Delo naj bi se vršilo na mestnem ozemlju, na tako imenovani Gornji gmajni. Tam so posekali grmovje, ki naj bi se deloma uporabilo za nasip, deloma pa razdelilo med meščane v razmerju vplačanega denarja in na delo poslanih delavcev. Neki del izkopa in nasipa je bilo treba napraviti na levškem svetu. Levški kmetje so soglašali in so bili pripravljene pomagati. Delu je pa nasprotoval grof Anton Schrattenbach, tedanji lastnik Zaloga in Freienberga, predhodnika graščine v Medlogu, ki si je lastil tako celjsko, kakor levško gmajno in je menil, da bi zaradi del ob Ložnici utegnila trpeti tudi njegova zemljišča na desni strani Savinje. Mestni svet je za svoja dela dobil dovoljenje glavarja in vicedoma grofa Wagensberga in se je celo obrnil na notranje-avstrijsko vlado. Kako kritična je postala situacija, priča sklep, da bodo mestni delavci delali »armata manu« (z orožjem v rokah), ako bi jih Schrattenbach napadel. Presek so v resnici izkopali in spustili vodo skozenj. V poznejših desetletjih je bilo z Ložnico stalno mnogo opravka. Tedaj so njeno strugo skrajšali s tem, da so jo na sedanjem mestu združili s Savinjo, poprej je tekla vzporedno s Savinjo in se je šele pod gradom združila z njo tam, kjer se danes vanjo izliva Sušnica.

V začetku XVIII. stoletja je bila državna cesta, zgrajena leta 1727, v stalni nevarnosti, da jo voda poplavi. Zato je državna oblast pogosto pozivala mestni svet, naj gradi nasipe. Pri tem ni šlo brez sporov.

Ko je bil za Marije Terezije v Celju ustanovljen okrožni urad, ki je imel tudi tehnični referat, so njemu poverili izvedbo najpomembnejših regulacijskih del. Iz aktov, ki pripadajo arhivu bivše okoliške občine, je razvidno, da je v začetku XIX. stoletja okrožni urad posvečal posebno pozornost ne samo Savinji, ampak tudi njenim pritokom, Ložnici, Godomli (ki teče skozi Zalec), Hudinji in Voglajni. Ljudje so morali

čistiti struge, kopati nasipe, zasajati bregove. Delati so morali vsi prizadeti posestniki, vsak na svojem, po potrebi pa tudi skupno. Delo je le počasi napredovalo. Občinski predstojniki so morali skrbeti za to, da so ljudje prihajali na delo, za to so bili kazensko odgovorni. Nasprotno zaniknim je oblast uporabljala prisilna sredstva, med njimi je bila posebno neprijetna vojaška eksekucija. Tako so delali še v dobi nove občine, po letu 1849. Načrte za delo je izdeloval okrožni oziroma (izza leta 1849) okrajni inženir. Vsa ta dela so imela bolj zasilen značaj in so zalegla samo pri manjšem porastu vode, velikih poplav niso mogli preprečiti. Tako je bilo še proti koncu stoletja, samo s to razliko, da so občine delale v lastni režiji. Leta 1890 se pritožujejo kmetje, ki so imeli zemljo ob Ložnici, češ da je pred 15—20 leti Ložnica prestopala bregove samo po večtedenskem deževanju, tedaj jih je preplavljala že po nekaj urah, kakor je bilo 24. aprila. Opozarjajo tudi, da plačujejo mnogo okrajnih doklad, a nimajo od tega nobenih koristi.

Manj čujemo o regulacijskih delih na Savinji pod Celjem. V ustnem izročilu je ohranjen spomin na to, da so Italijani pri Tremerjih odrezali od struge in spremenili v »lavo« tako imenovani »Kotel«, ki ga omenja že laški urbar iz leta 1524 kot mejo med laškim in celjskim ribolovnim področjem. Pri Vrtečah, ki so med Laškim in Rimskimi Toplicami, so po pričevanju R. Puffa (v knjigi »Das Römerbad Töplitz bei Tüfeler«) kmetje zavarovali breg in si s tem prislužili nagrado.

REGULACIJA SAVINJE NAD CELJEM — MED PRIHOVO (PRI MOZIRJU) IN LEVCEM (1876—1893)

Že konec šestdesetih let so vladni in samoupravni činitelji začeli pretresati vprašanje temeljitejše regulacije Savinje. Odločili so se, da regulacijo najprej izvedejo nad Celjem. Načrte sta pripravljala okrajni stavbni urad v Celju (inž. Hallada) in deželni stavbni urad v Gradcu. Ko so bile priprave gotove in so vprašanje v deželnem zboru pretresli, je 13. junija 1876 izšel ustrezen deželni zakon. Po tem zakonu je bila določena delovna doba desetih let (1877—1887) in odobrena vsota 146.700 goldinarjev. Tretjina te vsote pride na državo, tretjina na deželo in po ena šestina na okraje in občine.

Na osnovi tega zakona in v smislu vodopravnega zakona od 18. januarja 1876 je okrajno glavarstvo po odredbi namestnije razpisalo komisijo, ki je na mestu delovala v času od 28. do 31. avgusta 1876. Naloga komisije je bila, da določi škodo, ki so jo zaradi poplav trpeli posamezni okraji in občine. Okraji, ki so prišli v poštev, so bili naslednji: Gornji grad, Šoštanj, Vransko, Celje. Gornjegrajske občine so bile štiri: Prihova, Mozirje, Loke in Libija. Šoštanjska občina je bila samo Rečica. Vranskih občin je bilo šest: Letuš, Male Braslovče, Spodnje Gorče, Orla vas, Podvin in Polzela. Celjskih občin je bilo enajst: Latkova vas, Št. Lovrenc, Šempeter, Žalec, Zabukovica, Kasaze, Petrovče, Levec, Medlog, Lisce, Celje. Mišljene niso tako imenovane politične, ampak davčne ali katastrske občine.

Komisija je postopala tako, da je najprej določila inundacijsko ali poplavno ozemlje, pri čemer je ločila svet, ki mu grozi uničenje od tistega, ki mu prete samo poplave. Nato je ta zemljišča ocenila in sicer prva pol više od drugih. Dobljena površina je znašala 1639,46 ha in preračunana vrednost 236.237 goldinarjev. Vrednost, ki je prišla na posamezne okraje in občine, je bila ključ za določitev deleža na stroških.

Dne 5. decembra 1881 je izšel nov deželni zakon, ki je skrajšal delovno dobo za dve leti, tako da je bila zaključena že 1. januarja 1885. S tem so se zadnji dve delovni leti stroški podvojili. Isti zakon je hkrati določil novo delovno dobo, ki naj bi trajala od 1885 do 1889 in je zanjo določil vsoto 300.000 goldinarjev. Razdelitev stroškov se je pa znatno spremenila: državni vodni fond je prevzel 40 %, deželni fond prav toliko, medtem ko je na okraje in občine prišlo po 10 %. Po drugi delovni dobi je nastopil kratek presledek, kajti nadaljnji deželni zakon je izšel šele 12. avgusta 1891. Veljal je za dobo 1891 in 1893 ter je odmeril stroške na 120.000 goldinarjev.

Upravne izdatke so vse nosili okraji in občine. Nekatero občino z odmero inundacijskega ozemlja niso bile zadovoljne in so jo leta 1892 nekoliko spremenili. Občine so obremenjevale s prispevki samo tiste občane, ki so jim povodnji zemljišča ogražala. Iz celjske okoliške občine slišimo v tem času značilne glasove: Od kod pridemo do tega, da plačujemo samo tisti občani, ki imamo ogroženo ozemlje, saj nič ne moremo za to; toliko smo že plačali, pa od regulacije nimamo nobene koristi.

Dela pri regulaciji so se vršila pod vodstvom deželnega stavbnega urada, na terenu jih je nadziral okrajni stavbni urad, čigar vodstvo je po inženirju Halladi prevzel znani inženir Butta. Leta 1893 so dospeli do Levca in so se ustavili nad izlivom Ložnice.

Z regulacijo so strugo izravnali in poglobili ter so s tem silno pospešili tok, ki ga je le jez pri Polzeli nekoliko zadrževal. Prejšnji ovinki se kot »lave« vidijo še danes. Prejšnji nekulturni svet in gmajno ob reki so začeli obdelovati. Mestoma so nastale celo hiše. Regulacija je pa imela tudi nekatere mezaželene učinke*. V zgornjem delu doline se je reka zadirala v lapornate plasti, ki leže pod prodom, talna voda je upadla in studenci so začeli usihati. Posebno neugodne so bile posledice za Celje: gradivo, ki ga je hitrejša voda nosila s seboj, se je ustavljalo v celjskem ovinku, dvigalo talno vodo in vodno gladino ter ustvarjalo večje možnosti poplave.

K vzdrževanju že reguliranega dela Savinje je prispevala tudi država, kajti reko so šteli med plovne tekoče vode.

NOVE POVODNJI

Regulacija nad Celjem ni mestu in njegovi bližnji okolici prav nič pomagala. O tem pričajo velike poplave, ki so regulaciji sledile. Take poplave so bile: leta 1888, 1895, 1899, 1900, 1901, 1906 in 1910.

PRVOTNI NAČRT ZA REGULACIJO SAVINJE POD CELJEM

Strokovni in odločilni činitelji so že v naprej uvideli, da bo Celju in ožji okolici pomagano šele tedaj, ko bo izvedena regulacija tudi pod mestom. Za največjo oviro so smatrali skale, ki so bile v strugi nad Grenadirjevo brvjo in so vezale Šmiklavški hrib s Starim gradom. Te skale so leta 1875 razstrelili. Inženir Hallada se je

* O teh stvareh govori Kačev roman »Na novinah«.

pa ukvarjal tudi s podrobnejšo regulacijo med Celjem in Tremerjem. Do leta 1880 je že imel gotov ves načrt od celjskega ovinka do mesta, kjer so pod Tremerjem na levi strani reke izza vrtinca, ki mu pravijo kotel, skalnati greben spušča prav v reko in jo prisili, da dela ovinek na desno stran. Hkrati z načrtom je Hallada izdelal tudi proračun. Oktobra 1880 je bila že konkurenčna razprava za odsek Celje-Tremerje. Vendar so po Halladovem načrtu leta 1883 pod Grenadirjevo brvjo zavarovali samo levi breg, ki ga je voda posebno močno razjedala.

Odsek Celje-Tremerje je prišel znova na dnevni red šele, ko so bila dela nad Celjem končana. Podrobne načrte so začeli izdelovati pri deželnem stavbnem uradu v Gradcu. Delo se je počasi razvijalo. Leta 1902 so poslali na mesto graškega univ. profesorja dr. Filipa Forchheimerja, ki je položaj dobro presodil in glede celjskega ovinka sprejel mnenje okrajnega inženirja Butte: Skozi prodišče ob ovinku naj se napravi prekop, s čimer bi se ovinek zmanjšal in struga znatno skrajšala, železnica naj se prestavi na levi breg regulirane reke, tako da bi oba mosta postala nepotrebna. **Avtor ključne ideje regulacije pod Celjem je torej inženir Butta.** Na tej osnovi so v Gradcu v letih 1906 do 1909 izdelali in leta 1911 izpopolnili celotni načrt. Stroški so bili preračunani na preko 2 milijona kron. Največji del bi prevzela država in dežela, a na mesto bi prišlo 10%. Vendar se regulacija ni izvedla, odlašali so in izbruhnili je vojna.

POVODNJI IZ STARE JUGOSLAVIJE

V dobi stare Jugoslavije je bilo nekaj usodnih povodnji, ki so povzročile v mestu in okolici ogromno škodo, največje so bile leta 1923, 1926, 1927, 1930 in 1933 (23. septembra). Opozarjale so na nujnost regulacije.

NOVI NAČRTI ZA REGULACIJO SAVINJE IN PRITOKOV

Že leta 1925 je odšla k velikemu županu deputacija, sestojeca iz zastopnikov mestne in okoliške občine, in ga je prosila, naj se zavzame za regulacijo Savinje in pritokov. V marcu 1926 je bila v Celju anketa, na kateri je podal strokovno poročilo inž. V. Piletič, šef hidrotehničnega oddelka pri okrajnem načelstvu. Na osnovi ugotovitev ankete je mestni svet 17. septembra 1926 sprejel sklep, v katerem je pozval državno vodstvo, naj izvrši regulacijo Savinje med

levškim mostom (nad Celjem) in Pečovnikom (pod Celjem) ter pritokov na področju mesta. Veliko županstvo naj stari načrt pregleda in ga prilagodi novim gospodarskim razmeram in cenam. Za prvo potrebo naj se osnuje zadruga vseh na regulaciji Savinje zainteresiranih upravnih korporacij in za vsak pritok posebna taka zadruga in veliko županstvo naj poskrbi za ustrezne načrte.

Na osnovi teh sklepov sta stavbni oddelek na magistratu in hidrotehnični oddelek pri velikem županu v Mariboru leta

1927 priredila ustrezni regulacijski načrt, ki je kot idejni projekt v dveh variantah obravnaval Savinjo in njene pritoke. Prva varianta, ki je predvidevala zgraditev nasipov, bi dala blizu 19, druga, ki je temeljila na poglobitvi struge, pa nad 20 milijonov dinarjev stroškov. Direkcija vod (pri ministrstvu za kmetijstvo in vode) je odobrila cenejšo varianto, vendar je izračunala stroške na blizu 20 milijonov in stavila neke pripombe. Odobritev je bila izvršena 18. junija 1928, in sicer na osnovi poročila, ki ga je direkciji dal njen inšpektor; ta se je bil v maju udeležil komisije na samem mestu.

Načrt so leta 1929 pričeli izvajati. Država je dala 400.000 dinarjev in mariborski oblastni odbor 120.000. Celjska občina je prispevala v svoj regulacijski fond 3 milijone dinarjev. Predlagana zadruga za Savinjo se pa ni ustanovila. Zavarovali so levi breg Savinje nad izlivom in pod izlivom Voglajne vanjo in ustje Voglajne same.

Toda pri načrtu vendarle ni ostalo. Mestni inženir Pristovšek ni soglašal z zgraditvijo nasipov in tudi presekanje ovinka in prestavitev železnice ob odstranitvi obeh

Pogled na Celje s Starega gradu ob povodnji 5. junija 1954

1927 priredila ustrezni regulacijski načrt, ki je kot idejni projekt v dveh variantah obravnaval Savinjo in njene pritoke. Prva varianta, ki je predvidevala zgraditev nasipov, bi dala blizu 19, druga, ki je temeljila na poglobitvi struge, pa nad 20 milijonov dinarjev stroškov. Direkcija vod (pri ministrstvu za kmetijstvo in vode) je odobrila cenejšo varianto, vendar je izračunala stroške na blizu 20 milijonov in stavila neke pripombe. Odobritev je bila izvršena 18. junija 1928, in sicer na osnovi poročila, ki ga je direkciji dal njen inšpektor; ta se je bil v maju udeležil komisije na samem mestu.

Proti regulaciji so ugovarjali zastopniki ljubljanskih oblasti, občine Laško in drugih interesentov, češ da bo prinesla vodo njim. Ugovor je zavrnil hidrotehnični izvedenec inž. Juran z ugotovitvijo, da ni nevarnosti, kajti maksimum Savinjske vode bi dosegel Laško, ko bi že odtekel maksimu

kratkih laških Savinjskih pritokov. Načrt so leta 1929 pričeli izvajati. Država je dala 400.000 dinarjev in mariborski oblastni odbor 120.000. Celjska občina je prispevala v svoj regulacijski fond 3 milijone dinarjev. Predlagana zadruga za Savinjo se pa ni ustanovila. Zavarovali so levi breg Savinje nad izlivom in pod izlivom Voglajne vanjo in ustje Voglajne same.

Železniških mostov nista bili predvideni. Občinski svet je pa v glavnem bil za tako izvedbo, kajti sprejetje variante s poglobitvijo bi zahtevalo prenos regulacijskih del do Tremerij. Mestni inženir je pričal občinski svet, da je potreben nadaljnji študij. Na njegovo pobudo so v občinskem svetu osnovali vodneregulacijski odsek in sklenili, da pokličejo na mesto dva strokovnjaka, ljubljanskega univ. prof. Žnideršiča in dunajskega docenta inž. Riedigerja. Strokovnjaka sta soglašala z mnenjem inž. Pristovška, prenesla sta težišče proti Tremerju, razlikovala sta se pa deloma pri obravnavanju železniškega vprašanja, kajti Riediger ni zahteval popolne odprave mostov.

Dela pri pritokih so medtem iz sredstev oblasti (oziroma banovine) in občin nadaljevali. Osnovali so ustrezne zadruge, Savinjo so pa izločili. To je bilo tudi pravno razumljivo, kajti potoki so spadali pod

kompetenco oblasti (banovine), medtem ko je bila reka kot plovna tekoča voda pod kompetenco države. To razlikovanje je imelo pomen ne samo glede odobritve načrtov, ampak tudi glede kritja stroškov. Za kritje je šla trda, saj država tudi že izvršenih regulacijskih del ni v redu izvrševala, kar se je videlo zlasti ob povodnji leta 1933, ko so jezovi pri Polzeli popustili.

Pripravljalna dela na novi osnovi so šla počasi od rok. Šele v oktobru 1931 so končali sondaže in terenske meritve. Vodstvo teh del je bilo poverjeno inž. Mursi. Oktobra 1932 so preko banske uprave predložili ministrstvu za gradnje celoten generalni projekt. Ministrstvo, ki ga je vodil tedaj minister Srkulj, je zahtevalo, naj se projekt razširi tudi na že regulirani gornji del doline in naj se detajlira. Hkrati je izrazilo mnenje, da spada Savinja kot neplovna reka v kompetenco banovine, ki naj stopi v stik z direkcijo državnih železnic in drugimi činitelji. Proti temu mnenju je banovina protestirala, češ da gre po Savinji letno nad dva tisoč splavov. Medtem je inž. Ozvald izdelal tudi detajlne načrte za odpravo obeh železniških mostov in preureditev železniške postaje. Velika povodenj 23. septembra 1933 je odločitev pospešila. Dne 24. februarja je ministrstvo za gradnje projekt odobrilo kot generalni projekt z naročilom, naj se izdelajo podrobni načrti, pri katerih je treba upoštevati neke njegove pripombe. Iskati je bilo treba sredstva. Nekaj jih je dala država, nekaj banovina in nekaj mestna občina. Banska uprava je želela, da bi se uporabil stari avstrijski ključ, po katerem je glavne stroške nosila država.

Leta 1936 so pod Tremerjem ob velikem ovinku pričeli z delom. Država je izročila delo podjetniku, a tehnično nadzorstvo je imel inženir Mursa. Podjetnik je delavce slabo plačeval, bila je kriza in regulacija je vsaj deloma omilila nezaposlenost. Delali so v etapah. Do druge svetovne vojne so s petimi etapami prišli do Grenadirjeve brvi.

Okupator je po krajši pavzi delo nadaljeval. Prišel je do ovinka in je ob Bregu že začel kopati in obzidavati novo strugo, ki naj bi zmanjšala ovinek. Vendar nove struge ni dočakal.

V novi Jugoslaviji na regulacijo niso pozabili, vendar je devet let počivala. Usodna povodenj v noči od 4. do 5. junija 1954 (opisi povodnji v Geografskem vestniku, XXVI, 1954) je dala novo pobudo, saj je jasno pokazala, kaka usoda sicer čaka Celje in njegovo okolico. Že v jeseni istega leta so začeli delati. Leta 1955 so odpravili oba stara železniška mosta in speljali železnico po provizoričnem lesenem mostu na levi breg reke. Glavno delo se je vršilo v novem rokavu. Ko je že močno napredovalo, je narasla voda v jeseni nasilno udrla vanj, ne da bi bila napravila kako posebno škodo. Delo se nadaljuje. Cilj je priključek na staro regulacijo ob levškem mostu. Vendar pa bodo tudi na področju stare regulacije izvršili potrebna dela, zgradili bodo zlasti jezove, da bi preprečili prenegel tok in preveliko odnašanje proda. Delo se vrši po načrtu inženirja Veržikovskega, a glavno tehnično vodstvo vrši inženir Rueh. Investitor je poseben odbor, ki mu je na čelu predsednik celjske mestne občine. Prva sredstva za delo je nudila pomoč, ki jo je Celje dobilo zaradi velike povodnji leta 1954. Nato pa so začela prihajati sredstva iz mestnega proračuna, iz posojila, ki sta ga najela mesto in okraj in iz vodnega sklada.

LITERATURA IN VIRI

Ignacij Orožen, Kronika Celjska; Andreas Gubo, Geschichte von Cilli; Janko Orožen: Zgodovina Celja I. in III.; Inž. Blaž Pristovšek: Regulacijski problem Savinje (Kronika slov. mest 1934); Janko Orožen: Veliko Celje in nova občinska uprava (Kronika slovenskih mest 1935) in Celje med svetovno vojno (Kronika slov. mest, 1936). Dr. Philipp Forchheimer, Gutachten über die Bekämpfung der Hochwassergefahr im Santhale, 1902.

Poročila o regulaciji savinjskih pritokov izza dobe Marije Terezije v sedaj izgubljenih aktih bivše okoliške občine, poročila o regulaciji Ložnice konec XVII. stoletja v sodobnih zapisnikih celjskega občinskega sveta. Poročila o regulacijskih načrtih in delih v dobi stare Jugoslavije v sedaj deloma izgubljenih aktih celjske mestne občine. V skladu z viri za novejšo regulacijo so izjave inž. Blaža Pristovška. O najnovejših regulacijskih delih govori lep članek inženirja Rueha, ki je lani izšel v tiskanem Biltenu celjskega LO.

